

Tsjechov onder de graffiti

Toneelgroep Amsterdam speelt 'De Russen!' van Lanoye

Tom Lanoye heeft twee stukken van Tsjechov samengesmeed tot een scherp portret van het moderne onbehagen. Toneelgroep Amsterdam maakt er een zes uur durend theaterfeuilleton van.

Van onze redacteur

Voor De Russen! brengt regisseur Ivo Van Hove zijn volledige ensemble in stelling. Het kruim van de Nederlandse acteurs deelt hier het podium, de oude garde zowel als de jonge. Allemaal lijken ze gedreven door een haast bandeloze spelenergie.

Een 'vochtig, tochtig, zompig gat': zo noemt een van de achttien personages het provincienest waar ze hun leven slijten. In hun verbeelding is het een plek van een uitzichtloze tristesse. In Van Hoves versie speelt De Russen! in de groezelige voorstad van vandaag. We kijken uit op het dak van een vormeloos woonblok, met betonnen kokers, trappen en schouwen die beklad zijn met graffiti.

Geen wonder, zou je denken, dat iedereen hier weg wil. In De Russen! proberen alle personages stuk voor stuk uit te breken en te ontsnappen. Hun toevlucht zoeken ze in onmogelijke verliefdheden, sloten wodka of het fantoombeeld van een zondig Parijs.

Maar natuurlijk rest er geen sprankeltje hoop. Vluchten is geen optie. 'Hier houdt nooit meer op. Hier is voor altijd': zo vat Ivanov het status quo samen, net voor zijn noodlottige einde.

Tom Lanoye schreef een zwarte komedie, waarin twee van Tsjechovs personages elkaar ontmoeten. Twee drama's en twee werelden schuiven ineen.

Wat opvalt aan de vroege Tsjechovs die hier als bron dienden: hun ijskoude wreedheid. Ze zijn scherper en boosaardiger dan de latere teksten. Wazige melancholie, een haast charmante verving: er is geen spoor van te merken. In de jeugdwerken Platonov en Ivanov wordt niets verbloemd. Lanoye heeft dat nog aangedikt. Als beleefdheid verpakte schofterigheid geeft de toon aan in de dialogen. Vage dromerijen botsen met botte humor en vulgariteiten. Op de achtergrond zoemt stugge vreemdelingenhaat mee. Je kan er een echo in zien naar de lage landen van vandaag, al is dat niet in de verf gezet.

Platonov en Ivanov zijn elkaars tegenpolen. Maar eigenlijk passen ze wonderwel bij elkaar, alleen al om de cynische manier waarop ze zichzelf te gronde richten. Ivanov (Jacob Derwig) is een eeuwige treurwilg. Een twijfelaar ook, die radeloos wordt van zijn mislukte huwelijk en een berg schulden. Platonov (Fedja Van Huêt) is de snoever en de mooiprater, de losbol met zijn eindeloze geflirt. Zelfbeklag - hij vergelijkt zichzelf met Hamlet - wordt zijn ondergang.

Wat Platonov en Ivanov delen, zijn kwijtgespeelde idealen. De frustratie en de spijt om wat ze verloren hebben, is groot.

B-film

Natuurlijk is deze marathon oeverloos lang. Vooreerst omdat hij ijzingwekkend traag op gang komt. Van Hove brengt een bonte bende vrienden en verwanten in beeld, op zo'n manier dat je de

ondergangsstemming meteen voelt. Hoe agressief en vuilgebekt het feestje bij de Lebedevs ook begint: al die heftigheid is maar nep. Ze trekt een rookgordijn op voor een situatie van complete stilstand.

Spannend wordt het pas echt in de vinnige onderonsjes en tot mislukking gedoemde verleidingspogingen. Scènes volgen elkaar snel op, als in een feuilleton dat blijft voortkabbelen. De aangerichte schade is niettemin aanzienlijk, ook als de dames in deel twee de touwtjes in handen nemen.

Als de wurggreep van intriges zich sluit rond Platonov, als ook Ivanov maar niet uit zijn neerwaartse spiraal raakt, gaat het ijlings richting afgrond. Camera's zitten de personages op de hielen. Ze keren hun inktzwarte ziel binnenstebuiten. Het slot, waarin twee keer een gewerschot klinkt, lijkt wel dat van een B-film. Melodrama van het zuiverste water.

Van Lanoye gingen in korte tijd twee monumentale theaterteksten in première. Het verschil in regieaanpak kon moeilijk groter zijn: minimalistisch bij Bloed & rozen in Antwerpen, maximalistisch bij De Russen! in Amsterdam.

Dat laatste stuk blijft een tragikomedie. De hartverscheurende impasse en de lichtvoetige finesse waarmee ze geserveerd wordt: het is een prachtige mix.

'De Russen!', Toneelgroep Amsterdam. Gezien in de stadsschouwburg in Amsterdam, 19 juli. Op 14 en 15 april 2012 in De Singel in Antwerpen .